26.9.2022 EOAK/5624/2022

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Lakivaliokunnan kokous ke 28.9.2022 klo 9.45, HE 143/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa yllä mainitusta hallituksen esityksestä. Pyydettynä lausuntona totean seuraavan.

1. Kiellon sisältö (Laki lähestymiskiellosta 3 § 4 mom.)

Voimassa olevaan säännökseen ehdotettaisiin lisättäväksi sanat ”erityisestä syystä”, minkä jälkeen sen sisältö olisi seuraava:

> ”Lähestymiskielto ei koske yhteydenottoja, joille on asiallinen peruste ja jotka ovat *erityisestä syystä* ilmeisen tarpeellisia.”

Sanamuodon tarkentamisella tarkoitettaisiin säännöskohtaisten perustelujen (s. 53) mukaan korostaa sitä, että tarpeellinen ja asiallinen yhteydenotto olisi sallittu vain poikkeuksellisessa tilanteessa, jota ei ole voitu ottaa huomioon lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa. Lähestymiskieltoratkaisussa erikseen mainitut yhteydenotot ovat sallittuja jo sen perusteella, että ne on mainittu lähestymiskieltoratkaisussa. Sallituissa tapaamisissa voisi tyypillisesti olla kysymys esimerkiksi lasten huoltoa ja tapaamista koskevan sopimukseen tai päätökseen perustuvista luovutuksista ja noutamisista, jotka todettaisiin poikkeuksina ratkaisussa, jolla lähestymiskielto on määrätty.

Säännöskohtaisissa perusteluissa esitetty muutoksen taustalla oleva ajatus ei mielestäni ilmene ehdotetusta säädöstekstistä parhaalla mahdollisella tavalla. Täsmällisempi muotoilu saattaisi olla esimerkiksi seuraava:

> ”Lähestymiskielto ei koske lähestymiskieltoratkaisussa erikseen mainittuja sallittuja yhteydenottoja eikä muitakaan yhteydenottoja, joille on asiallinen peruste ja jotka ovat erityisestä syystä ilmeisen tarpeellisia.”

Ehdottamastani sanamuodosta saattaisi olla sekin hyöty, että se muistuttaisi tuomareita siitä, että jo ennakolta tiedossa olevat asialliset yhteydenotot ja tapaamiset on syytä selkeästi mainita poikkeuksina lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa kuten voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentti itse asiassa edellyttää.

Nyt kysymyksessä olevan poikkeustilanteita koskevan säännöksen selkeydellä on keskeinen merkitys myös lähestymiskiellon rikkomisen tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnissa käytännön tilanteissa. Poikkeussäännöksen sanamuotoon (asiallinen peruste) vetoaminen saattaa olla puolustuksen keskeisin argumentti näissä jutuissa, jolloin joudutaan arvioimaan nimenomaan yhteydenottojen syitä ja sisältöä poikkeussäännöksen sanamuodon valossa.

2. Teknisesti valvottu lähestymiskielto (Laki lähestymiskiellosta 3 a § ja 8 a §)

Hallituksen esitys vastaa pääosin oikeusministeriön 4.3.2020 asettaman työryhmän ehdotusta lähestymiskiellon tehostamiseksi (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:26). Teknisen valvonnan osalta hallituksen esitys poikkeaa kuitenkin työryhmän mietinnöstä siltä osin, että teknisesti valvottu lähestymiskielto voitaisiin määrätä vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Käytännössä pidättämiseen oikeutetut tai muutkaan viranomaiset eivät nykyisin juurikaan esiinny hakijoina asioissa, joissa määrätään perusmuotoinen tai laajennettu lähestymiskielto. Jatkossakin suojaa tarvitseva henkilö voinee myös vakavissa uhkatilanteissa pyrkiä hoitamaan lähestymiskiellon hakemisen omin voimin tai asianajajansa avustuksella ilman, että asiaan osalliseksi pitäisi saada mukaan myös pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Vaatimus siitä, että tuomioistuin voisi määrätä teknisesti valvotun lähestymiskiellon vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, rajaa tarpeettomasti tuomioistuimen harkintavaltaa ja saattaa johtaa siihen, että faktisesti asiasta päättääkin pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka siis toimisi eräänlaisena suodattimena uhrin ja tuomioistuimen välillä. Pidän perustellumpana, että suojaa haluava henkilö voisi halutessaan esittää myös teknistä valvontaa koskevan vaatimuksen suoraan tuomioistuimelle ja tuomioistuin voisi päättää asiasta ilman, että mukaan otettaisiin välttämättömänä prosessinedellytyksenä pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Muilta kuin edellä todettua asialegitimaatiota koskevilta osin pykäläehdotus vaikuttaa huolellisesti punnitulta ja hyvin kirjoitetulta. Teknisen valvonnan toteuttamiseen saattaa kuitenkin liittyä teknisiä ongelmia, joita ei ehkä ole täysin otettu huomioon. Rikosseuraamuslaitoksen tarpeisiin riittävä paikannustarkkuus ei välttämättä riitä lähestymiskieltojen valvontaan.

Laajennettu lähestymiskielto saattaa koskea esimerkiksi suojeltavan henkilön työpaikkaa tai sen osaa taikka muuta hyvin tarkasti määriteltyä paikkaa kuten esimerkiksi tiettyä liikuntapaikkaa. Jos kiellolla suo-

jeltava henkilö työskentelee esimerkiksi tietyn kauppakeskuksen tietyssä kioskissa, laajennettu lähestymiskielto saattaa olla määritelty siten, että se koskee vain kioskin tiloja ja kioskin edustaa, muttei välttämättä sen vieressä ja ala- tai yläpuolella kauppakeskuksessa olevia muita tiloja.

Lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toteuttamisessa käytettäisiin GPS/GNSS-paikannustekniikkaa. Valvontajärjestelmään ohjelmoitaisiin laajennettua lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa määrätty alue, jolla lähestymiskieltoon määrätyn oleskelu on kielletty. Järjestelmään tulisi automaattisesti hälytys, jos kieltoon määrätty menisi kielletylle alueelle. GNSS-vastaanottimen paikannustarkkuus on ilmeisesti tyypillisesti noin viiden metrin luokkaa. Joissain olosuhteissa tarkkuus on kuitenkin olennaisesti heikompi. Tarkkuus, joka riittää vankien valvontaan, ei välttämättä riitä suppeaa tilaa tai huoneistoa koskevan tarkkarajaisen laajennetun lähestymiskiellon valvontaan esimerkiksi kauppakeskuksissa ja muissa suurissa rakennuksissa.

Pannan ja paikannuspuhelimen yhdistelmän käyttäminen ei luullakseni lisäisi paikannuksen tarkkuutta, vaikka hallituksen esityksen perusteluista sellaisen käsityksen saakin (s. 36). GSM-yhteyden paikannusarvo perustunee tukiasematietoihin, joten se ei nähdäkseni tuo lisäarvoa paikannuksen tarkkuuteen.

Paikannuksen tarkkuudella, mikäli se osoittautuu riittämättömäksi, saattaa olla heijastusvaikutuksia myös siihen, miten laajennetun lähestymiskiellon soveltamisala joudutaan tuomioistuinten ratkaisuissa määrittelemään. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti alue, jota kielto koskee, tulisi lähtökohtaisesti määritellä lähestymiskieltoratkaisuissa niin rajatusti ja suppeasti kuin mahdollista – siis esimerkiksi niin, että kielto käsittäisi vain tietyn tavaratalon tietyn osaston tai tietyn kerroksen eikä välttämättä koko tavarataloa. Puutteellinen tekniikka ei saisi johtaa siihen, että laajennetun lähestymiskiellon ala jouduttaisiin tuomioistuinratkaisuissa määrittelemään väljemmin kuin muuten olisi tarpeen.

Ehdotetussa 3 a §:ssä on kuvattu suhteellisen tarkasti teknisten välineiden kiinnittäminen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle. Tarkoitus ei kuitenkaan liene, että tuomioistuin joutuisi määräämään sen, kiinnitetäänkö laite nilkkaan vai ranteeseen tai muutenkaan päättämään valvonnan teknisistä yksityiskohdista.

Ehdotetun 8 a §:n mukaan tuomioistuimen tulisi ratkaisussaan määritellä tekninen valvontatapa. Nähdäkseni melko yleisellä tasolla olevan määrittelyn tulisi riittää.

3. Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellosta (Laki lähestymiskiellosta 11 §)

Väliaikaisen lähestymiskiellon käytön lisäämiseksi lähestymiskiellosta annettua lakia muutettaisiin siten, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloit-

teestaan, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttäisi kiellon välitöntä antamista.

Voimassa olevan lähestymiskieltolain 11 §:n 2 momentin mukaan väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viranomaisen omasta aloitteesta edellyttää välittömän ja ilmeisen suojan tarpeen lisäksi, että asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan.

Nyt kysymyksessä olevan ehdotuksen mukaan lähestymiskielto voitaisiin määrätä jopa vastoin suojattavan henkilön tahtoa. Perusteena on tältä osin mainittu (s. 25) myös se, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-asiantuntijaryhmä kehotti suosituksissaan Suomen viranomaisia tehostamaan pyrkimyksiään lisätä väliaikaisten lähestymiskieltojen käyttöä. GREVIO kiinnitti huomiota siihen, että väliaikainen lähestymiskielto ei saa riippua uhrin tahdosta, vaan se pitää määrätä välittömästi viran puolesta osana valtion velvollisuutta estää väkivallan tapahtuminen (Istanbulin sopimuksen 5 artiklan 2 kohta).

Ehdotuksen tavoitteena on siis edistää käytäntöä, jossa uhrin suojelemisen sitä edellyttäessä poliisi määrää väliaikaisen lähestymiskiellon omasta aloitteestaan ja toimii silloin myös lähestymiskiellon hakijana käräjäoikeudessa. Viranomaisten käytäntöjä olisi hallituksen esityksen (s. 26) mukaan kehitettävä siten, että myös syyttäjä- tai sosiaaliviranomainen toimisi nykyistä useammin lähestymiskiellon hakijana.

Viranomaisaloitteisesti määrätyt lähestymiskiellot saattavat olla erityisen alttiita sille käytännössä esiintyvälle ongelmalle, ettei suojattava henkilö, usein ongelmallisen parisuhteen toinen osapuoli, välttämättä pyri johdonmukaisesti edistämään edes itse hakemansa lähestymiskiellon noudattamista. Päihteiden käyttöön liittyvä jatkuva väkivaltakaan ei asianosaisten näkökulmasta välttämättä aina ole riittävä syy parisuhteen lopulliseen päättämiseen eikä lähestymiskiellon molemminpuoliseen noudattamiseen.

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty edellä kuvattuun ”loukatun suostumukseen” liittyviä ongelmia, joita itse haettujenkin lähestymiskieltojen rikkomiseen jo nykyisin liittyy. Käytännössä esiintyy tilanteita, joissa suojeltava henkilö sallii tai jopa tekee aloitteen kiellettyyn tapaamiseen. Lähestymiskiellolla suojatulla henkilöllä ei kuitenkaan vallitsevan laintulkinnan mukaan ole valtaa antaa lupaa poiketa lähestymiskiellosta. Lähestymiskiellon rikkominen on siis rangaistavaa, vaikka suojattu henkilö kutsuisi lähestymiskiellossa olevan henkilön luokseen.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Saman artiklan 2 kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on

demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä muun muassa muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Viranomaisaloitteisten tahdonvastaisten lähestymiskieltojen määrääminen ei perhe-elämän suojan kannaltakaan aina liene ongelmatonta, jos osapuolet syystä tai toisesta ajautuvat jatkamaan väkivaltaista parisuhdetta viranomaisten toimenpiteistä välittämättä.

4. Avustaja (Laki lähestymiskiellosta 14 a §)

Tuomioistuin voisi ehdotuksen mukaan määrätä lähestymiskiellon hakijalle avustajan, jos hakemuksen perusteena on hakijan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos ja se rikoksen vakavuus, hakijan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on perusteltua. Avustajan palkkio maksettaisiin valtion varoista.

Käytännössä avustajia tarvittaisiin lähestymiskieltoasioissa huomattavasti nykyistä useammin, joten ehdotettu säännös on kannatettava. Lähestymiskieltolain 6 §:n mukaan asian käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Käytännössä lähestymiskieltohakemusten käsittely ei kuitenkaan yleensä juurikaan muistuta syyttäjävetoista rikosprosessia tai muutenkaan hyvin jäsenneltyä oikeudenkäyntiä. Ilman avustajaa todisteita ei osata nimetä eikä teemoittaa eikä asiaesittelyjä tai loppulausuntoja käytännössä pidetä. Menettely muistuttaa usein vanhaa inkvisitorista rikosprosessia, jossa puheenjohtaja käytännössä vastaa asian selvittämisestä. Avustajien lisääntyvä käyttö lähestymiskieltoasioissa johtaisi osaltaan siihen, että käsittelyjen puheenjohtajavetoisuus vähenisi.

Ehdotetun säännöksen mukaan lähestymiskieltoasian hakijalle voitaisiin määrätä oikeudenkäyntiavustaja vain sellaisessa lähestymiskieltoasiassa, jossa hakemuksen perusteena on vakava henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos. Pelkkä muu vakava häirintä tai ainoastaan rauhaan kohdistuvat rikokset, kuten viestintärauhan tai kotirauhan rikkomiset, hakemuksen perusteena eivät siis riittäisi avustajan saamiseen, vaikka vakavan häirinnän perusteella haettavan lähestymiskiellon hakeminen ja saaminen on usein prosessuaalisesti haastavampaa kuin lähestymiskiellon vaatiminen vakavammilla ja usein näytöllisesti selvemmillä väkivaltaan liittyvillä perusteilla. Muu vakava häirintä hakemuksen perusteena käsittää tosin usein myös väitteitä vainoamisesta eli vapauteen kohdistuvasta rikoksesta. Pelkästään rauhaan kohdistuvat rikokset hakemuksen perusteena rajautuisivat ehdotuksen mukaan kuitenkin avustajan saannin mahdollisuuden ulkopuolelle.

En ole vakuuttunut siitä, että ehdotettu lähestymiskieltohakemuksen perusteeseen liittyvä rajaus on välttämätön. On myös muistettava, että avustajan määrääminen on ratkaistava käytännössä sen perusteella, mitä hakemuksessa on väitetty ja esitetty, koska etukäteen ei voida tietää, pitääkö hakemuksessa esitetty paikkansa. Näin ollen ehdotettu rajaus voi johtaa siihen, että hakemuksessa painotetaan väkivaltaan liittyviä väitteitä, vaikka niitä ei voitaisikaan näyttää toteen, siitä

huolimatta, että suojan tarve liittyy pikemminkin jatkuvaan vakavaan häirintään.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan teknisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevassa asiassa kieltoon määrättäväksi vaaditulla olisi oikeus pyynnöstään saada avustaja valtion varoista. Tämä olisi equality of arms -näkökulmasta perusteltua, koska ehdotuksen mukaan näissä asioissa vastapuolena olisi aina pidättämiseen oikeutettu virkamies eli käytännössä syyttäjä tai tutkinnanjohtajatasoinen poliisi.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä asian käsittelyyn käräjäoikeudessa on toisinaan vain muutamia päiviä. Lähestymiskiellosta annetun lain 12 §:n mukaan asia on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä. Kireä aikataulu saattaa käytännössä vaikeuttaa oikeusavustajan hankkimista. Vaikka prosessin nopeaa etenemistä voidaan puoltaa oikeusturvanäkökohdilla, voi nopeus käytännössä olla myös oikeusturvaa heikentävä asia oikeusavun tosiasiallisen saatavuuden kannalta.

5. Lähestymiskiellon rikkomista koskevan asian kiireellinen käsittely (esitutkintalaki 3 luku 11 § 3 mom., ROL 1 luku 8 a § 3 mom. ja 5 luku 13 a §)

Lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ehdotetaan, että lähestymiskiellon rikkomista koskeva asia olisi rikosprosessissa käsiteltävä kiireellisenä, jollei epäiltyä rikkomista ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä.

En pidä täysin johdonmukaisena, että lähestymiskiellon rikkomista koskevan asian tulisi rikosprosessissa päästä ohituskaistalle, mutta ne mahdolliset pahoinpitelyt ja laittomat uhkaukset tai muut rikokset, joiden perusteella lähestymiskielto on määrätty - tai jotka tehdään yhtä aika lähestymiskiellon rikkomisen kanssa - saisivat periaatteessa jäädä odottamaan normaalin aikataulun mukaista käsittelyvuoroaan. Lähestymiskiellon tehoa lisäisi pikemminkin se, että poliisipartio olisi tarvittaessa saatavissa nopeasti paikalle tehostamaan lähestymiskiellon noudattamista ja että jatkamisvaaraan perustuvia vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja käytettäisiin matalla kynnyksellä.

Lähestymiskiellon ja sen rikkomiseen liitetyn rangaistusuhan vaikutus kieltoon määrätyn henkilön käyttäytymiseen ei välttämättä ylipäätänsä ole suuri – eikä käsittelyn nopeus todennäköisesti myöskään lisää mahdollisen rangaistuksen erityisestävää vaikutusta. Jos henkilö on valmis tekemään henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen, josta seuraa ankara rangaistus, tai uhkaamaan sellaisella, häntä tuskin pidättelee yhtään enempää se, että hän saattaa tällaisen rikoksen toteutettuaan saada pienen lisän yhteiseen rangaistukseen lähestymiskiellon rikkomisesta. Välittömän vaaran tilanteessa tarvitaan uhan aiheuttajan hillitsemiseksi kovempia ja konkreettisempia pakkokeinoja, pidäkkeitä ja muita fyysisiä esteitä.

Lainsäätäjän tulisi ylipäätänsä välttää ratkaisemasta prosessien hitauteen liittyviä viime kädessä puutteellisista resursseista johtuvia ongelmia sillä, että tiettyihin asiaryhmien kuuluvien asioiden käsittely määrätään kiireelliseksi. Oikeusasiamiehen kansliassa vireillä olevassa hallinto-oikeuksia koskevassa asiassa EOAK/8164/2020 on ilmennyt, että esimerkiksi hallinto-oikeuksissa lakisääteisesti kiireelliset asiat muodostavat keskimäärin noin puolet hallinto-oikeuksille saapuvista asioista.

6. Teknisen valvonnan yhteydessä saatujen sijaintitietojen käsittely (Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa 13 a § ja 20 §)

Ehdotetun 13 a §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos saisi hakea esiin ja tallentaa rekisteriin lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saatuja sijaintitietoja vain, jos teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrätty menee lähestymiskiellosta kielletylle alueelle tai oleskelee siellä taikka tekninen valvonta estyy, tai poliisin pyynnöstä.

Ehdotetun 20 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos voisi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot ja muut teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä lähestymiskiellon rikkomista tai muuta rikosepäilyä koskevan esitutkinnan suorittamiseksi.

Ehdotettujen säännösten mukaan poliisin pyynnöstä sijaintitietoja voitaisiin siis luovuttaa ja käyttää esimerkiksi näpistyksen tai lievän vahingonteon selvittämiseen, jolloin jouduttaisiin mahdollisesti selvittämään tosiasiallisesti kaikki muutkin lähestymiskieltoon määrätyn henkilön yksityiselämän piiriin kuuluvat liikkeet. Yksityiselämän suojan kannalta ei nähdäkseni ole ratkaisevaa, voidaanko sijaintitietoja hyödyntää reaaliaikaisesti vai jälkikäteen (vrt. HE s. 62).

Edellä mainittuihin ehdotuksiin liittyen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimesta annetun lain 6 §:ään lisättäisiin uusi 5 kohta, jossa todettaisiin, että poliisi saa käsitellä nyt kysymyksessä olevia sijaintitietoja. Vastaava lisäys tehtäisiin myös mainitun lain 8 §:ään. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 71) poliisin käsittelyoikeus kuvataan hyvin väljänä. Poliisi saisi perustelujen mukaan käyttää tietoja tutkinta- ja valvontatehtävien suorittamiseen sekä rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen.

Ehdotettuun sääntelyyn liittyy nähdäkseni vastaavia tarkoitussidonnaisuuteen liittyviä ongelmia kuin esimerkiksi passi- tai ulkomaalaisrekisterin sormenjälkitietojen käyttöön tai koronavilkun tuottamien tietojen käyttöön esitutkinnassa tai muussa poliisin toiminnassa. Lähtökohtaisestihan sijaintitiedot on kerätty lähestymiskiellon valvontaa varten eikä minkä tahansa rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi.

Perustuslakivaliokunta on korostanut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Valiokunta

on pitänyt mahdollisena tehdä siitä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Tällainen sääntely ei myöskään saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. PeVL 15/2018 vp, s. 45, PeVL 1/2018 vp, s. 4; PeVL 14/2017 vp, s. 5–6).

Perustuslakivaliokunta on ulkomaalaislain muuttamista koskevassa lausunnossaan (PeVL 47/2010 vp, s. 4) pitänyt säätämisjärjestyskysymyksenä sitä, että ulkomaalaislain 131 §:n perusteella kerättyjen sormenjälkien käyttäminen rajoitetaan vain niiden keräämis- ja talletamistarkoitusta vastaavaan tarkoitukseen. Tällainen tarkoitus voi valiokunnan mukaan sinänsä liittyä myös tarkasti määriteltyjen rikosten estämiseen ja selvittämiseen, mutta ainoastaan siinä laajuudessa kuin tällä toiminnalla on kiinteä yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallettamistarkoitukseen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntojen valossa vaikuttaa arveluttavalta myös se, että sijaintitietoja voitaisiin ehdotuksen (Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa 31 §) mukaan säilyttää kaksi vuotta teknisesti valvottuun lähestymiskieltoon määräämisestä eli vielä puolitoista vuotta kiellon päättymisen ja siis valvonnan tarpeen päättymisen jälkeen. Perustuslakivaliokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 5, PeVL 13/2017 vp, s. 6).

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 64) pitkää säilytysaikaa on pidetty tarpeellisena muun muassa ”rikoksen ennalta estämisen tai vaaran torjumisen sekä rekisteröidyn oikeuksien kannalta”.

Pidän ehdotusta henkilötietojen käsittelyn kannalta ongelmallisena. Tätä kirjoitettaessa hallituksen esitys ei ole vielä ollut lähetekeskustelussa. Käsitykseni mukaan ehdotuksesta olisi syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.